บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการในวิชาอาชีพเกษตรกรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย โดยจำแนกตามหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

2.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้เริ่มมีผลบังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2533 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรฉบับปรับปรุงขึ้นมา เพื่อพัฒนาการศึกษา สาเหตุของการปรับปรุงหลักสูตรมีอยู่หลายประการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน จากการประเมินผลการใช้หลักสูตร ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2533 ของกรมวิชาการ สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในด้านกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนยังไม่มีนิสัยในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น นักเรียนยังไม่มีนิสัยใฝ่หาความรู้อย่างมีหลักการ นักเรียนยังไม่รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ นักเรียนยังไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในการค้นหาคำตอบและแก้ปัญหาโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ผลเป็นที่น่าไม่พอใจ ในการประเมินคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ. 2533 กรมวิชาการได้สรุปไว้ว่า กระบวนการคิดกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับร้อยละ 52.6 ข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือ ทุก ๆ วิชา คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกรมการฝึกหัดครูสูงกว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธรรมชาติของนักเรียนโรงเรียนสาธิตโดยทั่วไปค่อนข้างจะเป็นนักเรียนที่มีความถนัดสูง ยกเว้นคะแนนในด้านกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหามีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันความสามารถของนักเรียนทุกสังกัดเกี่ยวกับกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหายังเป็นปัญหาอยู่ และยังจำเป็นต้องรีบแก้ไขปรับปรุงกล่าวคือ ผลผลิตทางการศึกษาคือนักเรียนยัง "คิดไม่เป็น" ตามหลักสูตรที่มุ่งหวังไว้ (กรมวิชาการ, 2534)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

2. เป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ และได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ

เพื่อให้บรรลุผลตามหลักการ จุดหมายของหลักสูตร หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ** โดยมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นการส่งเสริมนักเรียน เรียนโดยไม่ติดเนื้อหา แต่ติดกระบวนการ เพราะปัจจุบันวิทยาการก้าวหน้าใหม่ ๆ มีเพิ่มมากขึ้นทุกวันยากแก่การเรียนรู้หมด ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนยุทธวิธีการสอน จากการสอนโดยวิธีบอกอธิบาย มาเป็นการสอนแบบกระบวนการให้นักเรียนได้รู้จักคิดค้น ทดลอง ปฏิบัติและทำตามกระบวนต่าง ๆ (กรมวิชาการ, 2533)

จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กำหนดไว้ว่า จุดประสงค์การเรียนรู้ต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย และเน้นกระบวนการ และในคำอธิบายระเบียบการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หลักสูตรยังเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด วางแผน และทำงานอย่างเป็นกระบวนการ มีระเบียบ จึงเป็นการประเมินผลตามจุดประสงค์ที่เป็นกระบวนการด้านแนวทางในการปฏิบัติ

นอกจากนี้ จุดเน้นที่สำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มี 3 ประการ คือ

1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ

2. การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

3. การให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ

จะเห็นได้ว่าจุดเน้นและความหวังของหลักสูตรฉบับปรับปรุงดังกล่าว และความจำเป็นที่ต้องเตรียมตัวนักเรียนให้มีความสามารถรับกับความก้าวหน้า ทำให้ต้องเน้นกระบวนการในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะหากครูสอนให้นักเรียนมีกระบวนการให้รู้จักวิธีเรียน ไม่ใช่จำจาก

เนื้อหา นักเรียนก็จะมีความรู้ติดตัวไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 8, 2534)

จุดหมายของหลักสูตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ

2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน

3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ

4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

6. มีทรรศนะที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้างของหลักสูตรมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียน ได้แก่ รายวิชาดังต่อไปนี้

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียน

1.1.1 ภาษาไทย	12	หน่วยการเรียน
1.1.2 วิทยาศาสตร์	9	หน่วยการเรียน
1.1.3 คณิตศาสตร์	6	หน่วยการเรียน
1.1.4 สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียน
1.1.5 พลานามัย	3	หน่วยการเรียน
1.1.6 ศิลปศึกษา	3	หน่วยการเรียน

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียน

1.2.1 สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียน
1.2.2 พลานามัย	6	หน่วยการเรียน
1.2.3 การงาน	6	หน่วยการเรียน

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียน ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

2.1.1 ภาษาไทย

2.1.2 ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

2.2.1 วิทยาศาสตร์

2.2.2 คณิตศาสตร์

2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.4 กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ

2.4.1 พลานามัย

2.4.2 ศิลปศึกษา

2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

2.5.1 การงาน

2.5.2 อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3.1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.1.2 กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

โครงสร้าง
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม. 1			ม. 2			ม. 3		
	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี			เลือกเสรี
	แกน	เลือก		แกน	เลือก		แกน	เลือก	
1. ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4	-		4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		-	-	
3. สังคมศึกษา	3	2		2	2		2	2	
4. พัฒนาบุคลิก			10			10			13
4.1 พลานามัย	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปศึกษา	1	-		1	-		1	-	
5. การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		
กิจกรรม									
1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ									
1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญประโยชน์	1			1			1		
1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1			1			1		
2. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้	1			1			1		
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2			2			2		
รวมทั้งหมด	35			35			35		

วิชาอาชีพมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวิชาเลือกเสรีชั้น ม.1 ม.2 จำนวน 10 หน่วยการเรียน และชั้น ม.3 จำนวน 13 หน่วยการเรียน มีจุดประสงค์ของหลักสูตร คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพพอที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต

2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้การประกอบอาชีพตามควรแก่วัย

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

แนวทางการจัดรายวิชาอาชีพ ม.ต้น

1. จัดรายวิชาอาชีพให้ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ

2. จัดเรียงรายวิชาอาชีพไว้เป็นกลุ่มอาชีพลักษณะเดียวกัน เรียงต่อเนื่องกันโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการและกลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

3. แต่ละรายวิชาเปิดโอกาสให้โรงเรียน และผู้เรียนเลือกวัสดุท้องถิ่น และสอดแทรกทักษะเทคนิคอาชีพของท้องถิ่นได้

4. แต่ละรายวิชาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงทะเบียนเรียนซ้ำ เพื่อฝึกทักษะเทคนิคอาชีพเพิ่มเติม

5. จัดรายวิชาอาชีพให้สามารถลงทะเบียนเรียนเพื่อการประกอบอาชีพเรียนได้ โดยให้โรงเรียนกำหนดหน่วยการเรียนตามความเหมาะสมกับอาชีพ

6. เปิดโอกาสให้ใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ประกอบการเรียนการสอนได้

7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพจากหลักสูตรอื่นใดที่เทียบเท่าหรืออยู่ในระดับเดียวกันกับที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติโดยให้รหัสวิชาตามที่กำหนดในหลักสูตรนั้น

8. เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเสนอรายวิชาอาชีพเพิ่มเติมได้ตามสภาพอาชีพในท้องถิ่น

9. ยอมรับประสบการณ์จากภายนอกโรงเรียน

วิชาอาชีพเกษตรกรรมเป็นวิชาหนึ่งที่จัดเป็นวิชาเลือกเสรีโดยมีการจัดรายวิชาอาชีพเกษตรกรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

กลุ่มที่ 1	กลุ่มงานผลิต	คาบเวลา/หน่วยการเรียน
ช 011	การปลูกพืชผักสวนครัว	2/1
ช 012	การปลูกพืชทั่วไป	4/2
ช 013	การปลูกไม้ตัดดอก	2/1
ช 014	การปลูกไม้ดอกประดับ	4/2
ช 015	การปลูกไม้ประดับ	2/1
ช 016	การทำไม้ดัดและไม้แคระ	2/1
ช 017	การผลิตหญ้าสนาม	2/1
ช 018	การปลูกไม้ผลประเภทล้มลุก	2/1
ช 019	การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจทั่วไป	4/2
ช 0110	การปลูกพืชสมุนไพร	2/1
ช 0111	การปลูกข้าว	4/2
ช 0112	การปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ	2/1
ช 0113	การปลูกพืชอาหารสัตว์	2/1
ช 0114	การผลิตเมล็ดพันธุ์พืช	4/2
ช 0115	การผลิตกล้าไม้	2/1
ช 0116	การผลิตพันธุ์ไม้	2/1
ช 0117	การผลิตเชื้อเห็ด	4/2
ช 0118	การเพาะเห็ดอย่างง่าย	2/1
ช 0119	การเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสม	4/2
ช 0120	การเพาะเห็ดด้วยเทคโนโลยี	4/2
ช 0121	การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	4/2
ช 0122	การเลี้ยงไก่ไข่	4/2
ช 0123	การเลี้ยงไก่เนื้อ	4/2
ช 0124	การเลี้ยงไก่ประเภทสวยงาม	4/2
ช 0125	การเลี้ยงเป็ด	4/2
ช 0126	การเลี้ยงสัตว์ปีกเฉพาะอย่าง	2/1
ช 0127	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4/2

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ช 0128	การเลี้ยงสุกรขุน	2/1
ช 0129	การผลิตลูกสุกร	4/2
ช 0130	การเลี้ยงกระต่าย	2/1
ช 0131	การเลี้ยงแพะ	2/1
ช 0132	การเลี้ยงแกะ	2/1
ช 0133	การเลี้ยงกระบือ	4/2
ช 0134	การเลี้ยงโคเนื้อ	4/2
ช 0135	การเลี้ยงโคขุน	2/1
ช 0136	การเลี้ยงปลาน้ำจืด	2/1
ช 0137	การเลี้ยงปลาทะเล	2/1
ช 0138	การเพาะเลี้ยงลูกปลา	4/2
ช 0139	การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม	4/2
ช 0140	การเลี้ยงปลาสวยงาม	4/2
ช 0141	การเพาะเลี้ยงลูกกุ้ง	4/2
ช 0142	การเลี้ยงกุ้งน้ำจืด	2/1
ช 0143	การเลี้ยงกุ้งทะเล	2/1
ช 0144	การเลี้ยงหอย	2/1
ช 0145	การเลี้ยงปูทะเล	2/1
ช 0146	การเลี้ยงสัตว์ที่เป็นอาหารในท้องถิ่น	2/1
ช 0147	การเลี้ยงสัตว์เฉพาะอย่าง	2/1
ช 0148	การปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม	4/2
ช 0149	การผสมดินปลูก	2/1
ช 0150	การกรีดยางและทำยางแผ่น	4/2
ช 0151	การผลิตอาหารสัตว์น้ำ	4/2

กลุ่มที่ 2 กลุ่มงานบริการ

ช 021	การบริการงานเกษตร	4/2
ช 022	การผลิตแก๊สชีวภาพ	2/1

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

กลุ่มที่ 3	**กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ**	
ช 031	การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก	3/1.5
ช 032	เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค	3/1.5
ช 033	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	3/1.5
ช 0312	การสหกรณ์	3/1.5
ช 0319	งานบัญชีฟาร์ม	2/1
กลุ่มที่ 4	**กลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน**	
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพ	
	หมายเหตุ _ หมายถึง บอกลำดับรายวิชาที่มีมากกว่า 9 รายวิชา	

2.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2533 ประสบผลสำเร็จตามหลักการ จุดหมาย และจุดเน้น กรมวิชาการได้กำหนดแนวทางดำเนินงานไว้ ดังนี้คือ

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัด และความสนใจ
2. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
3. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิธีใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และการประกอบอาชีพอิสระ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ในการจัดการเรียนการสอน ใช้วิธีผสมผสานระหว่างการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
8. ให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ
9. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีการสอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
10. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่กันไปด้วย

วิชาเกษตรกรรมเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ที่ว่าด้วยการศึกษาเรื่องราวของสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติ เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ ที่เป็นหลักการและระบบ

ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ อันได้แก่ ที่ดิน แสงแดด อากาศ น้ำ และการจัดการปัจจัยธรรมชาติอย่างมีระบบ รวมทั้งการแปรรูป การจัดจำหน่ายผลผลิต การจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตร ผู้สอนต้องมีความรู้ในสาขาวิชาชีพเกษตรอย่างรู้ลึกรู้กว้างไกล เพื่อที่จะได้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัดประสบการณ์วิชาอาชีพเกษตร การจัดกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้มีความมั่นใจในการยึดเป็นอาชีพต่อไป (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2533)

กรมวิชาการ : 2533 กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการครูเกษตรมีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ เพื่อนำมาพิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่

1. พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์
2. กระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ

พฤติกรรมเรียนรู้ของมนุษย์ คือ การแสดงออกตอบโต้กับสิ่งเร้า ตามสภาพแวดล้อม เหตุการณ์ เงื่อนไขและเวลาในขณะนั้น ทำให้สมองต้องคิด จิตต้องตระหนัก ร่างกายต้องปฏิบัติตามสมองและจิต ผลการแสดงออกนี้เรียกว่า "พฤติกรรมการเรียนรู้" ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. พุทธพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมการแสดงออกทางด้านสมอง สติปัญญา มี 6 ระดับ คือ

- ความรู้ความจำ - ความเข้าใจ
- การนำไปใช้ - การวิเคราะห์
- การสังเคราะห์ - การประเมินค่า

2. ทักษะพิสัย (Psychomotor) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

- การเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่สัมพันธ์กัน
- การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่มีความสัมพันธ์กัน
- การเคลื่อนไหวตามข้อกำหนด
- การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง
- การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามธรรมชาติ

3. จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านจิตใจของมนุษย์ มี 5 ระดับ คือ

- การยอมรับ - การตอบสนอง
- การมองเห็นคุณค่า - การจัดระบบ
- คุณลักษณะนิสัย

กระบวนการเรียนรู้ คือ รูปแบบหรือวิธีการที่จะจัดให้นักเรียนได้เรียนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มต้นเรียนไปจนถึงขั้นสุดท้ายของการเรียนจนได้ผลออกมา ผลการเรียนของมนุษย์ ก็คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นระดับใดระดับหนึ่งใน 3 พฤติกรรม คือ พุทธพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย ซึ่งนักวิชาการได้ร่วมกันคิดและรวบรวมพฤติกรรม คือ พุทธพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย ซึ่งนักวิชาการได้ร่วมกันคิดและรวบรวมสรุปให้ครูได้พิจารณาในการพัฒนาการเรียนการสอน วิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างสื่อการเรียน และวิธีการวัดผลประเมินผล เพื่อสนองจุดมุ่งหวังของหลักสูตร

กระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ที่สำคัญ การนำมาพิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่

1. กระบวนการทักษะ 9 ขั้น
2. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด
3. กระบวนการการคิดวิจารณญาณ
4. กระบวนการแก้ปัญหา
5. กระบวนการสร้างความตระหนัก
6. กระบวนการปฏิบัติ
7. กระบวนการคณิตศาสตร์
8. กระบวนการเรียนภาษา
9. กระบวนการกลุ่ม
10. กระบวนการสร้างเจตคติ
11. กระบวนการสร้างค่านิยม
12. กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ
13. กระบวนการเรียนรู้คิดกระทำจริง
14. กระบวนการอาชีพ ฯลฯ

กระบวนการดังกล่าวเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน สามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียน ตั้งแต่กระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ มีกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรม และร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการได้หลายประการ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับธรรมชาติวิชา การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา เมื่อผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเป็นประจำและต่อเนื่องตลอดหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดลักษณะนิสัยด้านกระบวนการตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตร
2. ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำอธิบายรายวิชา โดยวิเคราะห์และจัดแบ่งเนื้อหาวิชา
3. ต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ตรงกับความมุ่งหวังของหลักสูตร พฤติกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ได้
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้
5. มีความรู้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
6. มีความรู้เกี่ยวกับสื่อ และการจัดทำสื่อประกอบการเรียน
7. มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำเครื่องมือวัดผล
8. มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์
9. มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนแบบต่าง ๆ
10. มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการและการบริหาร เวลา วัสดุอุปกรณ์ และบุคคล

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการของวิชาอาชีพเกษตรกรรมยังไม่ปรากฏ แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เน้นกระบวนการคล้ายคลึงกันในวิชาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการต่าง ๆ ล้วนเน้นว่ากระบวนการนั้น ๆ ช่วยให้การเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่มีประสิทธิภาพการเรียนดีขึ้น เช่น

วิไลลักษณ์ (2538) ได้ศึกษากระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการเรียนวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบกระบวนการพัฒนาความคิด โดยทดลองในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 78 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งจะเป็นการเรียนโดยใช้รูปแบบกระบวนการพัฒนาความคิด กลุ่มควบคุมจะเป็นการเรียนตามปกติ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการพัฒนาความคิด มีความสามารถทางความคิดอย่างมีเหตุผลสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

ด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ นิเวศ (2535) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ และนักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ โดยกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ก่อนการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการเรียนพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ โดยกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ โดยกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ สมศรี (2535) ยังได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบเน้นกระบวนการ และแบบเน้นผลงานโดยแบ่งกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีเน้นผลงาน และกลุ่มทดลองเรียนด้วยวิธีเน้นกระบวนการ ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และความสามารถในองค์ประกอบทักษะการเขียน ได้แก่ ด้านเนื้อหา การเรียบเรียงความคิด การใช้คำศัพท์ การใช้ตัวสะกดเครื่องหมายวรรคตอนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการพบว่า พูนรัตน์ (2538) ได้วิจัยผลของวิธีการเขียนแบบเน้นกระบวนการที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียนของกลุ่มทดลอง ใช้วิธีการสอนการเขียนแบบเน้นกระบวนการ และกลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนแบบเดิม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. นักศึกษาที่ได้รับการสอนการเขียนด้วยวิธีสอนแบบเน้นกระบวนการ มีคะแนนความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนการเขียนด้วยวิธีสอนแบบเดิม

2. นักศึกษาที่ได้รับการสอนการเขียนด้วยวิธีสอนแบบเน้นกระบวนการ และการสอนการเขียนด้วยวิธีการสอนแบบเดิม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียนแตกต่างกัน และการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ พิมพันธ์ (2533) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเขียนภาษาอังกฤษแบบเน้นกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษากลุ่มทดลอง

ซึ่งใช้วิธีการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งใช้วิธีการสอนแบบเน้นที่ตัวงานเขียน นอกจากนี้สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการในแง่ความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนนั้น หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 (2534) ได้ทำการวิจัย การติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ หัวหน้าหมวดและครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ สรุปได้ว่า ในเรื่องกำหนดจุดประสงค์นั้นพบว่าครูผู้สอนหมวดภาษาไทยมีความรู้สูงสุด แต่ครูผู้สอนหมวดภาษาอังกฤษมีความรู้ต่ำสุด และยังพบว่าในเรื่องการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ครูผู้สอนหมวดภาษาไทยมีความรู้สูงสุด ส่วนครูผู้สอนหมวดภาษาอังกฤษมีความรู้ต่ำสุด สำหรับการวัดผลประเมินผลพบว่าครูผู้สอนหมวดพลานามัยมีความรู้สูงสุด ส่วนครูผู้สอนหมวดภาษาอังกฤษมีความรู้ต่ำสุด จึงสรุปได้ว่า ครูผู้สอนหมวดวิชาภาษาอังกฤษยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ

ปทุมวดี (2537) ได้ศึกษาความเข้าใจการอ่านภาษาไทยที่เรียนโดยเน้นทักษะกระบวนการเปรียบเทียบกับการสอนอ่านแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนการอ่านโดยเน้นทักษะกระบวนการ มีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าก่อนการทดลอง และนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ และเกษร (2538) ได้วิจัยผลของการเรียนที่เน้นทักษะกระบวนการที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการเขียนภาษาอังกฤษและทักษะกระบวนการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการและการสอนแบบธรรมดา เพื่อศึกษาทักษะกระบวนการของนักเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างจากกลุ่มควบคุม

2. นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการเน้นทักษะกระบวนการเกิดทักษะกระบวนการและสามารถใช้ทักษะกระบวนการในการเขียนข้อความภาษาอังกฤษได้จริง

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า เมื่อนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมการให้และนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนด้วยตนเองแล้ว ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าการเรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือหรือวิธีสอนแบบปกติ เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการในการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น จนติดเป็นนิสัย